

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Forma examinandi testes super fama alicuius infamati de haeresi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

Forma examinandi testes super fama alicuius infamati de heresi.

TALIS testis citatus, iuratus, & interrogatus si cognoscit talem de tali loco: dixit quod sic.

Item interrogatus de tempore cognitionis: respondit, & dixit, quod cognoscit eum a tanto tempore citra.

Item interrogatus de causa cognitionis: dixit, quod ex tali causa, vel tali causa cognoscit eum.

Item interrogatus si est fama de eo in tali loco, quod ipse dixerit, vel fecerit talia contra fidem; dixit quod sic.

Interrogatus quomodo scit esse famam de eo quod talia fecerit, vel dixerit contra fidem; dixit per talem modum.

Item interrogatus quantum tempus est, quod talis est infamatus de tali heresi in tali loco; dixit, quod tantum.

Item interrogatus si scit ipsum infamatum de illa heresi, vel alia, nisi in loco tali; dixit, &c.

Item interrogatus si scit unde orta sit, & est contra talem illa fama, & si a maleuolis, vel a quibus; dixit, &c. Acta sunt hæc; ut prius.

Et testibus aliquibus examinatis, & fama probata, ipse Inquisitor descendet ad inquirendum super rei veritate, an sit ita, nec ne; & faciet citari testes, & maxime ipsi delato familiares, & bonos, & fidei zelatores, de quibus presumat, quod favore delati non deierabunt; & inquiret cum eis medio iuramento, non de fama, sed de re ipsa presentibus, notarijs, & duabus personis religiosis, vel honestis, & continuabitur sic processus.

Continuatio processus.

Post modum cupiens ipse Inquisitor scire an clamor, qui venit ad eum, opere compleatur: & an fama tam peruersa de tali super heretica prauitate veritas suffragetur: descendit ad vindendum, ac se informandum, & inquirendum, ac testes examinandum per modum, qui sequitur.

Talis de tali loco testis citatus, iuratus, & interrogatus: &c. prout supra, ubi agitur de examinatione testium, quando proceditur per modum accusationis: & examinatis testibus procedetur ad examinandum infamatum per modum predictum, ut prius.

COMMENT. XIX.

Num. 78.

Hic modus fabricandi processum per Inquisitionem laboriosior est illo, qui fit per denuntiationem; idque propter incertitudinem fame, seu infamiae, qua hic modus nititur veluti principio et fundamento: & ob id paulo diligentius nobis hic erunt perscribenda que ad hoc institutum proprie spectant. Praxim erudite tractat hoc loco auctor, reliqua breuiter perstringemus: & quantum ad hæc etiam praxim atinet, videndus est omnino Iulius Clarus in pract. crim. §. si. q. 5. vers. poterit igitur. et q. 6. in principio, ubi erudite tractat hunc procedendi modum. adde Tabiensem in sum. verbo, Inquisitor. §. 27.

Num. 80.

a Et testibus aliquibus examinatis, & fama probata] Quomodo autem fama probetur, per quos testes, & quales, necessario est tradendum: nam hæc

magnum habent momentum in hoc tribunali. de hac De probat. re varijs locis differunt Doctores. Innocentius in c. fama in c. qualiter & quando. el. 2. & in ca. cum oporteat. de accusatio. Panormitanus in c. inquisitionis. §. quæsiuisti. de accusati. Bartolus in l. de minore. §. plurimum. ff. de q. & copiosius ibidem Hippolytus Marsilius nu. 40. cum multis sequen. & Iulius Clarus in pract. crim. §. si. q. 6. vers. sed quoniam. & vers. sciendum est autem. cum aliquot sequentibus. & Thomas de Piperata in tract. de fama, quem sequitur per omnia Bart. in dicta l. de minore. Simancas de cath. institut. tit. 65. nu. 34. & aliquot sequentibus & Campegius ad Zanchinum c. 11. & passim Criminalista.

Ex his primum colligo, famam per duos testes esse probandam. Bart. in dicto §. plurimum. nu. 19. & glossa communiter recepta in l. 8. §. eiusdem. ff. de testibus. Salicetus in l. ea quidem. nu. 106. vers. ad septimam. C. de accusa. & præcitati. & hanc sententiam dicit communem Albericus in dicta l. ea quidem. nu. 24. C. de accusatio. addit Marsilius in dicto §. plurimum. nu. 93. adeo verum esse, duos testes requiri ad probationem fame, ut si vnus tantum poneret, non modo non faceret plenam, sed nec semiplenam probationem: neque etiam indicium, quia fama est indicium, a crimine remotum: omne autem indicium a crimine remotum debet saltim per duos testes probari, glossa singularis in l. vlt. C. familie eriscundæ. & tradit Marsilius loco præcitato.

Fama vero, vel infamia de aliquo qua ratione probetur, elegant er docet Innocentius in dicto c. qualiter & quando. de accusatio. his verbis; Hic potest colligere qualiter probetur infamia; debet enim dicere testis, eum de quo agitur, de tali crimine diffamatum, & si queratur ab eo, apud quos esse infamatus; debet respondere, apud tales: & nisi eos assignet. non videtur bonam reddere causam dicti sui. præterea quia non potest sciri, an sint graues, vel maleuoli. hæc Innocentius.

Ergo testes debent assignare causam dicti sui sufficientem, alias non probarent. & hanc sententiam communem dicit Corneus lib. 2. conf. 232. & li. 3. cõs. 216. personas vero ideo nominare debent, ut indices intelligat ex qualitate personarum, quæta fides sit fama adhibenda. sufficit autem testibus nominare personas, a quibus dicant se audiuisse Lutherum, verbi gratia, de heresi infamatum. ita practica Papiensis in forma positionum actoris, verbo, item quod de predictis omnibus et singulis. num. 9.

Duo autem testes ut plene probent infamiam, ita ut in hoc crimine heresis diffamato canonica purgatio iudici possit ratione diffamationis integre esse debent, & omni exceptione maiores: atque hoc est tutius & securius, ut dixi supra par. 2. sup. q. 57. atq; hæc sententia tunc maxime procedet, quando infamia duxisset originem vel a maleuolis, vel ab infamibus, & vilibus.

Rursus, si testes super infamia deponentes diuersi essent, aut in nominibus personarum: quia vnus diceret se audiuisse a Titio & Seio, alius a Marco, & Caio: aut in tempore, quia vnus diceret se audiuisse me se Aprilis, alius mense Martij: aut in loco, quia vnus

vnus diceret se audiuisse in platea, alius in palatio, nihilominus famam probant. argumento, l. ob carmen. §. ff. de testib. Bart. in d. l. de minore. §. plurimum. nu. 2. ff. de quest. Innoc. in d. c. qualiter, & quando. verbo, & famam. de accusatio. Practica Papiensis in forma positionum actoris. verbo, item quod de predictis omnibus, & singulis, nu. 9. in fine, quos ceteri communiter sequuntur.

Præterea, quamuis testes non conueniant in causa scientia: quia videlicet vnus dicit: scio quia ab eo audiui, vel a talibus audiui: & alius dicit, scio quoniam ab hoc ortum est scandalum in vicinia, nihilominus tamen, quoniam omnes ista cause in eodem finem diriguntur, verè probant famam, aut infamiam. ita idem Innocentius in cap. qualiter & quando. de accusa. verbo, & famam.

Ad hæc, vt testes probent famam, satis est si dicant se audiuisse a talibus, aut talibus (iuxta ea que in precedentibus diximus) publice dici. Bucerum, verbi gratia, imagines Sanctorum deleuisse, hoc est publica voce dici a populo. ita Baldus in c. litteras. nu. 2. de presump. & in c. præterea. nu. 9. & 10. de testibus. & in l. hæredes palam. in princ. ff. de testibus. quem sequitur Marsilius, in d. §. plurimum. num. 42. in fine, quod ita obseruari testatur Julius Clarus in pract. crim. §. fi. q. 6. vers. debent etiam dicere. & Cassadorus decis. 3. nu. 7. de probatio. & Romana curia hanc sententiam vsu forensi custodiri tradit Parisius, lib. 3. cons. 52. in fine. & Hieronymus Mont. tract. de finibus. fol. mibi 50. nu. 4. reiecta opinione Bartoli in dicta l. de minore. §. plurimum. nu. 19. ff. de quest. vbi dixit testes probantes famam, debere dicere se audiuisse a maiori parte populi: aliàs non probarent: quam sententiã communis iudicantium vsus exposuit.

Item testes de fama deponentes, quid fama sit dicere debent, aliàs non probarent: quod qua ratione intelligatur, dixi paulo antea commentario 17. Sicem interrogatus quid est fama.

Fam illud monendi sumus, famam de aliquo in eo loco esse querendam, in quo versatur, aut est aliquando versatus: vt de milite in castris, & bello: de Doctore in scholis, & foro: de Monacho in Monasterio. iuxta tex. in d. l. de minore. §. plurimum. ff. de q. ibi: vel cuius existimationis quique in ciuitate sua est.

Postremo agendum hic mihi erat de effectibus probatae fame: an scilicet faciat plenam probationem, siue semiplenam, aut salutem indicium generet ad torturam, aut sit sufficiens ad inducendam purgationem, sine alijs administrandis, & de multis huc spectantibus, que non sunt huius loci, cum Eymericus de probatione fame disputandi tantum præberit occasionem. De his videndi sunt præcitati, quamquam obscurissime loquantur, & sæpe pugnantiã tradant, de quo ego plenissime infra super q. 61. ad de Campanum ad Zachinum c. 11.

Quot personæ esse debeant in examinatione testium, & delatorum in causa fidei.

11 VERVM cum in examinatione testium, & delatorum, & præsertim hæreticorum, sit cū cau-

A tela maxima procedendum, vt suspicio de fraude committenda totaliter repellatur, & veritas omnimoda habeatur: personæ quinque in tali examine debent præsentis esse, scilicet, Iudex inquirerens: Testis, vel delatus respondens: Notarius scribens: Et duo religiosi assistentes.

Prima persona est iudex, scilicet Inquisitor, seu eius commissarius, cuius est testes, & delatos examinare, articulos formando, & illis verbo, vel scripto offerendo, & super illis interrogando. Inquisitor namque debet esse multum prudens, circumspèctus, & valde cautus in examinando testes, & delatos, & præsertim delatos de moderis erroribus, scilicet Valdensium, & Begardorum, qui pro posse celant veritatem: quare cum magna cautela, & prudentia est ab eis veritas eruenda, propter quod in informatione articulorū debet Inquisitor esse multum circumspèctus.

Secūda persona est testis, seu delatus, qui examinatur. Quilibet horū debet prius iurare de dicenda veritate, aliàs depositio careret omnimoda firmitate, & post iuramentum non violare, sed dicere meram veritatem, nec odio, nec rancore addere, nec fauore diminuerè, sed semper ad formam articulorum respondere: & ad mentem iudicis plusquam ad aliud intendere; & nõ tergiversari, nec æquiuocare, sed clarè ad mentem iudicis, seu interrogantis articulis respondere: & an testis, seu delatus ita respōdeat nec ne; debet circumspèctus Inquisitor multum attendere; & si videat quod respondeat cautelosè, & vulpinè, debet cautelas detegere, & arctare ad clarius, & ad propositum respondere.

Tertia persona est scriptor, qui interrogatio nes Inquisitoris, & responiones delati, seu testis scribat: & in actis, seu in processu inserat; & hic debet esse publica persona, vt pote, quod sit notarius habens auctoritatem, siue laicus, siue clericus, siue religiosus. Vnde non solum laicus, & secularis clericus, immo etiam religiosus, qui habebat auctoritatem antequam intraret religionem, posito etiam quod sit presbyter, potest esse notarius in fidei causa, vt patet in capit. Vt officium. de heret. lib. sexto, & tunc agit auctoritate Apostolica. In casu autem, in quo Inquisitor non possit habere commodè publicam personam, seu notarium, pro illo actu, potest sibi eligere duos viros idoneos saculares, vel ecclesiasticos, qui ambo pariter habeant vim & auctoritatem vnus personæ publicæ, seu notarij, qui depositiones testium seu delatorum insimul qui liber in suo folio fideliter conscribant, & isti duo agunt auctoritate Apostolica in scribendo. hæc patent in allegato capit. Vt officium. de heret. lib. 6.

Quarta persona, & quinta sunt duo ipsi Inquisitori assistentes, & totius examinis testes: & ibi debet esse duæ discretæ personæ, & religiosæ, vel aliàs honestæ: vt duo discreti, & honesti clerici, vel laici, vt notat Archid. alleg. c. Vt officium. in quarum præsentia per publicam personam prædictam, vel per duos viros idoneos depositiones testium, & delatorum fideliter conscribantur: quæ duæ

Relat. supra pag. 107.